

SLIKANICE KOT IZHODIŠČE ZA MEDPREDMETNO POVEZOVANJE PRI POUČEVANJU TUJIH JEZIKOV V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

ANDREJA RETELJ

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenija
andreja.retelj@ff.uni-lj.si

V prispevku prikazujemo različne možnosti vključevanja slikanic v poučevanje tujega jezika v predšolskem obdobju. Čeprav pouk tujega jezika v slovenskih vrtcih še ni kurikularno opredeljen in sistematično izvajan, je povpraševanje staršev po izvedbi tečajev za mlajše otroke izjemno veliko. Številni vrtci zato s pomočjo zunanjih izvajalcev v običajno plačljivem nadstandardnem programu ponujajo urice v različnih tujih jezikih, pri čemer je angleščina najpogostejša izbira v večjem delu Slovenije. Slikanica je eden od medijev sporočanja, ki je otrokom v predšolskem obdobju zelo blizu, zato lahko predstavlja dobro izhodišče za osnivanje programa učnih ur tujega jezika in skupaj s Kurikulumom za vrtce ponuja možnosti za obravnavo raznolikih tem, ki jih otroci odkrivajo v predšolskem obdobju. V članku predstavljamo kriterije za nabor kakovostnih slikanic, predlagamo nekaj slikanic iz nemškogovorečega prostora, ki omogočajo medpredmetno povezovanje in medpredmetno naravnane učne dejavnosti, primerne za razvijanje jezikovne pismenosti v materinščini in tujem jeziku, ter spodbujajo večjezičnost, in predstavljamo rezultate študentskega projekta, ki je bil izveden v dveh javnih vrtcih.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ff.1.2024.3](https://doi.org/10.18690/um.ff.1.2024.3)

ISBN
978-961-286-823-9

Ključne besede:
slikanica,
medpredmetno
povezovanje,
CLIL,
vrtce,
učenje tujih jezikov

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ff.1.2024.3](https://doi.org/10.18690/um.ff.1.2024.3)

ISBN
978-961-286-823-9

Keywords:
picture book,
interdisciplinary approach,
Content and Language
Integrated Learning (CLIL),
kindergarten,
foreign language learning

PICTURE BOOKS AS A STARTING POINT FOR INTERDISCIPLINARY FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN EARLY CHILDHOOD

ANDREJA RETELJ

Univerza of Ljubljana, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia
andreja.retelj@ff.uni-lj.si

In this article, we explore innovative methods for integrating picture books into preschool foreign language teaching. Despite the lack of formal inclusion in the curriculum and systematic implementation of foreign language teaching in Slovenian kindergartens, parental demand for early language courses remains high. In order to meet this demand, many kindergartens offer foreign language lessons, mainly in English, through external providers as part of a paid premium programme. Picture books, a familiar and appealing medium for preschool children, serve as an effective basis for foreign language programmes. The picture book-based programmes, when aligned with the kindergarten curriculum, can cover a wide range of topics relevant to early childhood discovery. We discuss criteria for selecting high-quality picture books and recommend a selection from the German-speaking countries that promotes an interdisciplinary approach and cross-curricular activities. These activities aim to improve language skills in both the mother tongue and foreign languages, promote multilingualism and enable interdisciplinary learning. In addition, the article presents the results of a student-led project in two public kindergartens that demonstrates the practical application of these methods.

1 Uvod

Slikanica predstavlja enega najpomembnejših medijev, ki otroku domala od rojstva naprej ponuja neprecenljiv vir informacij, ki jih posreduje njen slikovni in/ali besedilni del. Raziskave kažejo, da ima branje slikanic v najzgodnejšem obdobju pozitiven vpliv na jezikovni razvoj (Ehmig & Reuter, 2013; Wirth et al., 2020). Otroci preko zgodb, ki jih poslušajo in kasneje sami berejo, spoznavajo raznoliko in kompleksno avtentično besedišče ter jezikovne strukture (Murão, 2009, str. 18). Ponavljajoči se vzorci, fraze, rime ipd., ki so značilni za slikanice, tako preko poslušanja oziroma dialoškega branja in pogovora o zgodbi prehajajo v aktivni otrokov govor (Ellis & Brewster, 2014, str. 7). Ob pripovedovanju, saj praviloma predšolski otroci še ne znajo brati, se naučijo zaznavati razlike med govorjenim in pisanim jezikom ter spoznavajo značilnosti zgradbe zgodb, kar lahko pripomore h kakovostnejšemu in bolj koherentnemu otrokovemu pripovedovanju (Hering, 2016). Glasno branje vpliva tudi na otrokovo fonološko zavedanje, kajti ob poslušanju spoznava pravilno izgovarjavo besed, spoznava naglasna mesta in usvaja intonacijo ter stavčno melodijo (Ellis & Brewster, 2014, str. 7).

Ključno vlogo za razvoj otrokove komunikacijske zmožnosti s pomočjo slikanic gre pripisati pogovorom med bralcem in otrokom o slišnem/prebranem, saj tako vsebina slikanice kot tudi slikovni material nudita številna izhodišča za kakovosten in večplasten pogovor. Rokovanje s slikanicami, petje pesmic, glasno branje, igrivo raziskovanje jezika in eksperimentiranje z njim ter raznoliko in pestro jezikovno okolje so nekateri izmed dejavnikov, na katerih temelji razvoj zgodnje pismenosti in posledično kasneje tudi bralne pismenosti (prim. Sauerborn, 2015; Ellis & Brewster, 2014). Eden od ciljev spodbujanja jezikovnega, kognitivnega in socialno-emocionalnega razvoja otrok preko slikanic je tako vsekakor vzgoja otrok za pozitiven odnos do branja, pisanja in učenja, kar lahko kasneje rezultira tudi v višji bralni pismenosti, višji šolski uspešnosti ter nenazadnje večji empatičnosti, kompleksnem mišljenju in razumevanju družbe ter spoštljivem sobivanju (prim. Pižorn et al., 2010). S pomočjo slikanic lahko v predšolskem obdobju spodbujamo zgodnjo pismenost ne samo v maternem, ampak tudi v tujih jezikih in s tem preko raznolikih dejavnosti prispevamo k večjemu jezikovnemu zavedanju (Retelj, 2023).

V teoretičnem delu prispevka predstavimo pristop CLIL in na zgodbah temelječo metodologijo, ki sta se izkazala kot učinkovita pristopa za poučevanje tujega jezika s pomočjo slikanic v predšolskem obdobju. Nadalje se posvetimo kriterijem za izbor kakovostnih slikanic in načelom za uspešno učenje v tej starostni skupini. V praktičnem delu predstavljamo nekaj možnosti implementacije slikanic in celostno naravnanih dejavnosti za spodbujanje učenja tujega jezika ter izsledke manjšega študentskega projekta, ki je bil izveden v dveh vrtcih.

2 Možnosti implementacije slikanic za spodbujanje jezikovnega in vsebinskega učenja v predšolskem obdobju

Za uspešno sočasno jezikovno in vsebinsko učenje v predšolskem obdobju je zelo pomembno, da upoštevamo kognitivne zmožnosti in značilnosti učencev tega starostnega obdobja. Številne študije, opravljene v raznolikih kontekstih po svetu, kažejo, da so nekateri didaktični pristopi pri tem posebej uspešni. V nadaljevanju predstavljamo dva najpogostejša. Obsežnejši pregled teoretičnih izhodišč in kakovostnih praks sta predstavili Jazbec in Trlep (2022) in Jazbec (2022).

2.1 Na zgodbah temelječa metodologija (ang. Story-based methodology/approach/Storytelling)

Za na zgodbah temelječo metodologijo oziroma narativni pristop je značilno, da ima zgodba oziroma pripovedovanje zgodbe osrednjo vlogo v procesu učenja tujega jezika. Predstavitev zgodbe poteka preko glasnega branja ali pripovedovanja, otroci pa so v vlogi aktivnih poslušalcev (Cameron, 2001, str. 160). Besedilo, ki je lahko tudi multimodalno, omogoča učencu spoznavanje novih informacij, ki so kontekstualizirane v zgodbo, s čimer učenec nove vsebine oziroma koncepte lažje razume, jih poveže z že obstoječim znanjem in izkušnjami. Prav tako skozi refleksijo in diskusijo o zgodbi razmišlja, jo analizira, razvija nove ideje in tako pogloblja svoje znanje.

Za izvedbo na zgodbah temelječe metodologije predlaga Cameron (2001) trofazni model, ki vključuje dejavnosti pred branjem, med branjem in po branju.

Ellis in Brewster (2014, str. 22) predstavita tristopenjski okvir za na zgodbah temelječ pristop, ki obsega načrtovanje, izvedbo in refleksijo ter osem korakov za učinkovito učno uro po tem pristopu.

Korake, kot jih predstavljata avtorici, smo nekoliko modificirali in preoblikovali v vprašanja za oporo učiteljem praktikom, ki bi želeli narativni pristop preizkusiti v praksi:

- Ali je treba originalno besedilo poenostaviti, da bodo otroci zgodbo lahko razumeli?
- Na kakšen način lahko razumevanje zgodbe vizualno in slušno podprem?
- Katero besedišče bom izbral/-a kot ključno za razumevanje zgodbe in kasnejše pripovedovanje o njej?
- Ali bom zgodbo bral/-a po delih ali kot celoto?
- Kako bom pred branjem kontekstualiziral/-a zgodbo in predstavil/-a glavne osebe? Kako bom zgodbo povezal/-a z otrokovim svetom?
- Kako bom eksplicitno poučeval/-a ključno besedišče in fraze pred branjem?
- Koliko ključnega besedišča, v kakšnem zaporedju in na kakšen način ter v kakšnem časovnem obsegu naučiti učenca pred branjem zgodbe?
- Katere dejavnosti in v kakšnem obsegu bom izvedel/-la po prebrani zgodbi? Kakšni bodo jezikovni in vsebinski cilji teh dejavnosti?

Avtorici poudarjata, da lahko z na zgodbah temelječo metodologijo uspešno povežemo različna predmetna področja, spodbujamo avtonomno učenje, ustvarimo dobre pogoje za razumevanje novih konceptov ter prispevamo k razvijanju medkulturne kompetence, aktivnega državljanstva in spoštovanju raznolikosti (prav tam, str. 7–8).

2.2 CLIL (ang. Content and Language Integrated Learning)

Vsebinsko usmerjen pristop k učenju tujih jezikov, znan tudi pod kratico CLIL, »je dvosmeren pristop, pri katerem je ciljni jezik orodje za učenje in poučevanje vsebine in jezika« (Coyle et al., 2010, str. 1). Stryker in Leaver (1997) ga opišeta kot holističen in globalen pristop, ki spodbuja učenca, da se uči tujega jezika in ga uporablja za izražanje sporočil v svojem šolskem vsakdanu. Richards (2006, str. 27) ga definira kot procesni pristop, pri katerem je vsebina »gonilna sila učnih aktivnosti v razredu«,

iz nje pa izhajajo tudi druge jezikovne spretnosti. Eurydice (2006, str. 64–67) ga opredeli kot generičen termin, ki opiše vse vrste učenja, kjer je nematerni jezik (tuj, regionalni, manjšinski, uradni jezik) uporabljen za poučevanje nejezikovnih predmetov. V Sloveniji lahko poleg izraza pristop CLIL najdemo tudi izraze, kot so soft/mehki CLIL, hard/trdi CLIL, jezikovna kopel, jezikovna prha, imerzija, vsebinsko in jezikovno obogateno učenje tujega jezika, vsebinsko in jezikovno usmerjeno učenje, vsebinsko in integrirano učenje tujega jezika, vsebinsko in jezikovno integrirano učenje (prim. Lipavic Oštir & Lipovec, 2018; Lipavic Oštir & Jazbec, 2007).

Po načelih CLIL-a tuji jezik postane medij za sporazumevanje in učni jezik hkrati, saj učenci spoznavajo in se učijo tematik, to je vsebin, ki bi jih sicer obravnavali pri različnih šolskih predmetih, izvenšolskih dejavnostih ali celo izven šolskega konteksta v uradnem učnem jeziku. V primeru predšolskih otrok je ta pristop še posebej primeren, saj omogoča posredovanje jezikovnega in vsebinskega znanja ob vsakdanjih vrtčevskih dejavnostih. Gre za pristop k učenju in poučevanju, ki združuje dva cilja hkrati - osredotočenost na (tuj) jezik in osredotočenost na vsebino (Mehisto et al., 2008). Takšen pristop ne samo povečuje jezikovne sposobnosti v tujem jeziku, ampak tudi vpliva na kognitivni razvoj učenca. Pomembno vlogo pri tem ima tudi razvoj metakognitivnih sposobnosti, ki jih učenec razvija pri tem pristopu. Tuji jezik se torej spozna skozi vsebine, ki so primerne učenčevi starosti in kognitivnim sposobnostim, pri čemer se odpravljajo tradicionalni načini poučevanja od lažjega k težjemu, od ločenega razvijanja jezikovnih sposobnosti in delnih zmožnosti do vadenja na primer slovničnih prvin.

Osmišljena vsebina predstavlja za učenca obogaten jezikovni vnos (ang. *input*), saj mora učitelj na različne načine, z dodatno razlago, vizualizacijo, uporabo različnih učnih pripomočkov, gibanjem in telesnim odzivom itd., manipulirati z jezikom, da učenec razume vsebino. Učitelj ves čas nudi učencu oporo (ang. *scaffolding*). Didaktična in metodična znanja učitelja so pri tem ključnega pomena, saj se učenec pri takšnem učenju spopada z dvema neznankama hkrati. Na eni strani spozna vsebino določenega področja, na drugi strani pa je nenehno izpostavljen zahtevam in zakonitostim ciljnega jezika. Enega ključnih faktorjev uspešnosti tovrstnega učenja bi lahko našli ravno v vsebinskih izzivih, ki učitelju omogočajo hitre in učinkovite možnosti za povezovanje in poglobljanje znanja, ki ga otroci pridobivajo pri raznolikih vrtčevskih dejavnostih. Z otrokove perspektive pa so ti izzivi

motivacijski, saj omogočajo konkretizacijo pouka tujega jezika, pripomorejo k osmišljenosti in ponujajo vpogled v dejansko rabo ciljnega jezika.

Učenec ozirom otrok mora v celotnem procesu izjemno aktivno miselno in fizično sodelovati, se istočasno osredotočati na vsebino in jezik, zaradi česar je prisiljen k večji pozornosti, a ima obenem tudi veliko možnosti, da ciljni jezik dejansko uporablja, to pa pospešuje tako razumevanje oziroma usvajanje kot tudi stimulira iznos (ang. *output*).

Po pristopu CLIL lahko obravnavamo tako literarne kot informativne slikanice, saj je bistvo tega pristopa ravno v povezovanju novega jezikovnega in vsebinskega znanja s predhodnim znanjem in s tem njegova nadgraditev. Sami vidimo veliko prednost CLIL-a zlasti pri obravnavi informativnih slikanic. Pri branju slikanic npr. s področja naravoslovja lahko otroci s pomočjo tipičnih CLIL-dejavnosti hitro usvojijo raznoliko terminologijo in s pomočjo eksperimentov v praksi spoznavajo in razumejo različne koncepte in procese.

3 O slikanici in kriterijih za izbor kakovostnih slikanic za predšolsko obdobje

Slikanica je multimodalno besedilo, pri katerem se posredovanje informacij izvršuje s »kombinacijo slikovnih in besednih kod, ki so medsebojno povezane in v interakciji med seboj« (Staiger, 2014, str. 14). Thiele (2003, str. 71) definira slikanico kot posebno podvrsto otroške literature, ki običajno ne presega 30 strani in jo zaznamuje medsebojno razmerje med slikami in besedilom. Marquardt (2010, str. 18) razlikuje tri skupine slikanic: slikanice brez besedila, slikanice z manjšim besedilnim deležem ter slikanice, kjer sta besedilni in slikovni del v podobnem razmerju. Kurwinkel (2020, str. 15) poudarja, da definicija slikanice kot knjige za otroke od 2. do 8. leta starosti z malo stranmi, številnimi slikami ter z malo besedila ali brez njega, ki jo najdemo v otroškem in mladinskem leksikonu, ni zadostna in ni več ustrezna. Abraham in Knopf (2022, str. 4) slikanico opisujeta kot »simbiozo slike in besedila z velikim estetskim ter prav tako velikim didaktičnim potencialom«, ki jo je težko žanrsko opredeliti. Čeprav so slikanice s svojo pripovedno strukturo najpogosteje namenjene otrokom, Kümmerling-Meibauer (2012, str. 52) meni, da nekaterih del ni mogoče enoznačno uvrstiti bodisi v otroško in mladinsko literaturo bodisi literaturo za odrasle, saj se ukvarjajo z istimi temami, oblikami in pripovednimi strukturami.

Tako vedno več slikanic naslavlja ciljne skupine vseh starosti in jih lahko označimo kot literaturo za vse starosti (ang. all-age literature).

Kakovostne slikanice obravnavajo različne teme na način, ki je kognitivno primeren za ciljno publiko otrok. Po eni strani se lotevajo splošnih tem, ki so blizu otroškemu vsakdanu, in posredujejo informacije o raznolikih vsebinah, spodbujajo domišljijo. Hkrati pa se ukvarjajo tudi s temami, kot so ločitev, bolezen, smrt, rasizem, vojna, različnost itd., ki so ravno tako del otrokovega življenja. Kakovostna slikanica je tako lahko odlična protiutež površinski potrošniški družbi, v kateri živijo današnji otroci, in za katero so značilne enodimenzionalne, preproste in zelo poenostavljene jezikovne strukture ter nenehni vizualni dražljaji. Kakovostne slikanice omogočajo otrokom stik z raznolikim in kompleksnim jezikom v različnih kontekstih ter jih spodbujajo, da tak jezik uporabljajo tudi sami. Poleg bogatega besedila, ki otroku omogoča nova doživetja in mu posreduje različna znanja in izkušnje, pa kakovostne slikanice omogočajo tudi prve estetske užitke, na kar prepogosto pozabljamo. Številne argumente za poučevanje s pomočjo slikanic so strnili Ellis in Brewster (2014) ter Mourão (2009). Skupaj navajajo več kot trideset argumentov, ki potrjujejo raznolike možnosti implementacije slikanice v pouk. Žal zaradi omejenega obsega ne moremo navesti vseh.

Čeprav doživljajo slikanice in njihova raba v pedagoškem procesu v zadnjih letih veliko raziskovalnega zanimanja, na nemškogovorečem prostoru, pa tudi drugod ni enotnih in splošno veljavnih kriterijev, ki bi opredeljevali kakovostno slikanico. Večina raziskovalcev se pri vrednotenju slikanic osredotoča na vsebinske, slikovne, jezikovne ter pripovedne vidike (Grünwald, 1991) in poudarja, da kakovostno slikanico ustvarja pravilno razmerje med sliko in besedilom, pri čemer se besedilo in slika ustrezno dopolnjujeta, a hkrati ustvarjata prostor, odprt za otrokovo domišljijo (npr. Thiele, 2003; Kümmerling-Meibauer, 2012; Staiger, 2014; Hering, 2016).

Pri izbiri ustrezne slikanice so lahko v pomoč kriteriji, ki sta jih izdelali Luptowicz in Kraft (2019, str. 12–18). Avtorici razlikujeta med tematskimi in vsebinskimi, umetniškimi in estetskimi, jezikovnimi ter pripovednimi kriteriji, s čimer zajameta vse pomembne vidike pri poučevanju tujega jezika.

V obsežnem delu *Kinder brauchen Bilderbücher* Hering (2016, str. 126) analizira številne slikanice s pomočjo naslednjih vprašanj:

- Ali je zgodba za otroka pomembna? Vzbudi njegovo zanimanje?
- Ali ima slikanica povezavo z otrokovim zunanjim in notranjim svetom?
- Ali je slikanica dovolj odprta, da otroke spodbuja k pripovedovanju?
- Ali slike in besedilo spodbujajo otroka k razmišljanju?
- Ali kombinacija besedila in slike s svojo pripovedno močjo podpira radovednost, domišljijo in željo po skupnem branju?

Heringova vprašanja so praktična in lahko v pomoč praktikom pri izbiri slikanic.

Kompleksnejši model za analizo slikanic, ki vključuje pet dimenzij (narativno, jezikovno, slikovno, intermodalno in paratekstualno z materialno), pa je razvil Staiger (2014). Vsaka dimenzija ima natančno opredeljene kategorije, ki jih je treba pri analizi upoštevati. Staigerjev model je primernejši za literarne analize in recenziranje slikanic, kar pa ne izključuje praktikov, če želijo posamezna dela analizirati bolj poglobljeno. Tako Heringov kot Staigerjev model prvotno nista mišljena za analizo slikanic za poučevanje tujega jezika, zato je treba pri analizi vzeti dodatno v obzir tudi zahtevnost jezika.

4 Praktični napotki za spodbujanje (tuje)jezikovnega razvoja preko slikanic

Kadar želimo slikanico vključiti kot medij za spodbujanje (tuje)jezikovnega razvoja v predšolskem obdobju, je smiselno, da izbiramo tako med informativnimi slikanicami (nem. *Sachbilderbücher*) kot tudi leposlovnimi slikanicami, saj sta za razvoj bralne pismenosti pomembni obe vrsti. Z uravnoteženo izbiro bodo otroci spoznavali tako koncepte in pojme s področja npr. biologije, ekologije, kemije, matematike in družboslovja kot tudi razvijali prve literarne kompetence. Kot poudarja Haramija (2019, str. 34) je za razvijanje bralne pismenosti pomemben dostop do kakovostnih bralnih gradiv tako doma kot v vrtcu. Pri izbiri slikanice za pouk tujega jezika si lahko pomagamo tudi s seznamom, ki ga je pripravila Sárvári (2015), pri tem pa velja upoštevati, da je izjemnega pomena, da je učitelj oziroma pripovedovalec vzljudil zgodbo tudi sam (prav tam). Čeprav branje slikanic in dejavnosti, povezane z njim, otrokom običajno niso tuje, saj jih poznajo že v

materinščini, je pomembno poudariti, da obeh procesov ne gre popolnoma enačiti. Otroci so pri poslušanju v tujem jeziku izpostavljeni jezikovnemu kodu, ki ga šele spoznavajo, zato je pomembno, da učitelji in učiteljice premišljeno načrtujejo zlasti predbralne dejavnosti, s katerimi otroke pripravijo na poslušanje zgodbe v tujem jeziku in nadaljnje dejavnosti. Brez znanja ključnega besedišča in struktur razumevanje prebranega ne bo mogoče.

Predbralne dejavnosti naj zato temeljijo na ustvarjanju prijetnega in sproščenega vzdušja, kar lahko dosežemo z instrumentalno glasbo ali izborom udobnega kotička v igralnici oziroma v naravi. Na motivacijo za poslušanje zgodbe lahko vplivamo tudi z ustvarjanjem zanimanja za določeno temo, problemskimi vprašanji ali iskanjem rešitev za različne izzive, kar je posebej smiselno pri implementaciji informativnih slikanic. Za posredovanje ključnega besedišča lahko izberemo slikovno gradivo, ki upodablja ključne pojme iz zgodbe, ki se bo kasneje prebrala. Učiteljica naj besedišče večkrat glasno in razločno izgovori ter spodbudi otroke k samostojnemu izgovarjanju oziroma ponavljanju. Pri tem lahko uporablja gibe in geste, ki otrokom pomagajo pri pomnjenju besedišča. Slike lahko nato uporabi za izvedbo igre kot npr. iskanje parov, ugotavljanje manjkajoče slike, pantomimo, oponašanje zvokov itd.

Namesto ali poleg slik si otroci lahko skupaj z učiteljico slikanico ogledajo, opazujejo podrobnosti, ugibajo o zgodbi ali o naslovu in skupaj poimenujejo ključne elemente, pomembne za razumevanje zgodbe. Ellis in Brewster (2014, str. 31–32) navedeta številne tehnike, ki jih učitelji lahko uporabijo za predstavitev, priklic in rabo besedišča.

Med branjem je zelo učinkovito otroke spodbujati k sklepanju, kako se bo zgodba nadaljevala ali kakšen bo njen konec. Tako vzdržujemo motivacijo in posredujemo besedišče na najbolj naraven način. Ključno besedišče lahko glasno v zborčku ali posamično ponovimo in ponazorimo z gibi, mimiko ali gestiko. Med branjem besedila preverjamo razumevanje s kratkimi vprašanji, na katera otroci odgovarjajo z da/ne ali ponazorijo odgovor z dvigom rok oziroma kartic.

Dejavnosti po branju morajo biti zelo dobro premišljene, saj z njimi spodbujamo aktivno rabo jezika in razmišljanje o vsebini prebranega in preizkušanje novih konceptov v praksi. Predšolski otroci lahko tako zgodbo ali junake oziroma

predmete z različnimi slikarskimi tehnikami vizualizirajo, delno ali v celoti dramatizirajo, pripravijo npr. lutkovno predstavo, ponavljajo refrene, zapojejo pesem ipd. Pri vseh teh dejavnostih je izjemnega pomena, da učitelj otroke spodbuja, da vse svoje izdelke opišejo, predstavijo, poimenujejo, saj bodo le na tak način spodbudili rabo jezika. Seveda pa ne gre pozabiti, da nekateri otroci morda še niso pripravljeni, da bi odgovarjali samostojno, ampak bodo na vprašanja le prikimali ali odkimali. Tudi tako bodo pokazali svoje razumevanje. Kako učinkovito orodje za analizo je lahko otroška slika v kombinaciji s pogovorom, pokaže tudi Jazbec (2022). Kot opozarja Cameron (2001, str. 160) pa je treba pri dejavnostih po branju upoštevati otrokove želje in jim dati priložnosti, da si dejavnosti sami izberejo in jih uresničijo po svoje.

Pestro paleto praktičnih idej za delo s slikanicami lahko praktiki najdejo tudi v prispevku avtorice Pinto (2012) ter v številnih delih Sylvie Näger kot npr. *Literacy: Kinder entdecken Buch-, Erzähl- und Schriftkultur* iz leta 2017.

Na podlagi številnih prebranih slikanic iz nemškogovorečega prostora smo pripravili kratek nabor slikanic, za katere menimo, da jih je smiselno vključiti v poučevanje nemščine pri predšolskih otrocih. Realizacija je možna z obema predstavljenima pristopoma, tako s pristopom CLIL kot tudi z na zgodbah temelječem pristopu. Pri izbiri pristopa, ki ga priporočamo, smo izhajali iz same vsebine slikanice in ciljev, ki so opredeljeni v Kurikulumu za vrtce (Bahovec et al., 2015) ter iz značilnosti obeh pristopov. Pristop CLIL je npr. večinoma izbran pri slikanicah, ki omogočajo medpredmetne povezave z naravoslovjem ali umetnostjo, kajti na tak način je bilo slikanico možno učinkovito povezati z dejavnostmi, npr. poskusi, ustvarjanjem, ki so v vrtcu dobre utečene. Pri analizi smo poleg Heringovih kriterijev (Hering, 2016) vseskozi imeli v mislih jezikovno kompleksnost in dolžino besedila (Ellis & Brewster, 2014).

1. Néjib, Meine Hände, 2023, Atlas Verlag ISBN: 978-3-8489-0211-8

Slikanica z zelo reduciranim besedilom prikazuje dejavnosti, ki jih lahko izvedemo s pomočjo rok. Knjiga je namenjena opazovanju, preizkušanju, oponašanju. S pomočjo slikanice otroci spoznajo številna poimenovanja za gibe in dejavnosti, ki jih lahko opravimo samo z rokami. Zgodba omogoča uresničevanje ciljev s področja gibanja (Bahovec et al., 2015, str. 25-28) in družbenih norm (prav tam, str. 50-51).

Priporočeni pristop: CLIL

Medpredmetna povezava: gibanje, hrana, bonton

Cilji iz Kurikuluma za vrtce:

- razvijanje prstne spretnosti oziroma t. i. fine motorike,
- usvajanje osnovnih gibalnih konceptov,
- seznanjanje z varnim vedenjem,
- oblikovanje prehranjevalnih navad.

Tema: deli telesa, gibanje

Jezikovna težavnost: lahka

2. *Michael Augustin, Andrea Ringli, Das Aquarium bleibt heute geschlossen, 2023, Thienemann Verlag ISBN: 978-3-522-45985-3*

Kaj so lahko razlogi za zaprtje akvarija, nam na zelo zabaven način posreduje slikanica, ki jo odlikuje besedilo v rimah, ki ne bo pretrd oreh za učence nemščine kot tujega jezika. S pomočjo slikanice učenci spoznajo poimenovanja različnih morskih živali in njihove značilnosti ter tako doživljajo in spoznavajo živo in neživo naravo, kar je eden izmed ciljev s področja narave (Bahovec et al., 2015, str. 56-57).

Priporočeni pristop: CLIL

Medpredmetna povezava: spoznavanje narave, tuji jezik, materinščina

Cilji iz Kurikuluma za vrtce:

- spoznavanje živih bitij, njihovega okolja in njihovega medsebojnega sporazumevanja,
- varovanje narave,
- spoznavanje vode.

Tema: živali

Jezikovna težavnost: lahka

3. *Lorenz Pauli, Kathrin Schärer, böse, 2016, Atlantis/Orell Füssli Verlag ISBN: 3715207205*

Slikanica prikazuje prijazne domače živali, ki pa znajo biti po potrebi tudi nekoliko zlobne. Le konj deluje, kot da še muhi ne bi storil žalega. A na presenečenje vseh konj nenadoma s kopitom zmečka miško. Živali so osuple, dokler ne spoznajo, da je konj pravzaprav rešil miško pred mačko. Ob poslušanju zgodbe otroci razmišljajo o tem, kdo je dober in kdo slab. Slikanica *Böse* omogoča doseganje ciljev, ki jih Kurikulum za vrtce navaja na področju družbe (Bahovec et al., 2015, str. 50-51) in narave (prav tam, str. 56-57).

Priporočeni pristop: na zgodbah temelječ pristop ali CLIL

Medpredmetna povezava: spoznavanje narave, družbene norme, tuji jezik, materinščina

Cilji iz Kurikuluma za vrtce:

- spoznavanje živih bitij in njihovega okolja,
- spodbujanje občutljivosti za etično dimenzijo,
- spoznavanje različnosti v različnih kontekstih,
- spoznavanje, da si morajo ljudje pomagati in sodelovati.

Tema: živali, značaji, obnašanje

Jezikovna težavnost: srednje

4. *Susanne Weber, Tanja Jacobs, Die Eule mit der Beule. Oetinger Verlag ISBN 3789167061*

Slikanica, namenjena najmlajšim otrokom, prikazuje, kako so prijatelji tolažili sovico, ki ji je zrasla buška. Slikanica je lahko odlično izhodišče za raziskovanje medosebnih odnosov, spodbujanje prijateljskega vzdušja in spoštovanja ter medsebojne pomoči

ter uresničevanje ciljev iz Kurikuluma za vrtce s področja družbe (Bahovec et al, 2015, str. 50-51).

Priporočeni pristop: na zgodbah temelječ pristop ali CLIL

Medpredmetna povezava: spoznavanje narave, družbeni odnosi, tuji jezik, materinščina

Cilji iz Kurikuluma za vrtce:

- spoznavanje, da si morajo ljudje pomagati in sodelovati,
- razvijanje sposobnosti in načinov za vzpostavljanje, vzdrževanje in uživanje v prijateljskih odnosih,
- seznanjanje z varnim vedenjem.

Tema: tolažba, buška, prijatelji

Jezikovna težavnost: lahka

5. *Sarah Emmanuelle Burg, Bravo, kleines Hubn, 2015, Nord-Sud ISBN: 978-3-314-10279-0*

Poučna zgodba, skozi katero otroci spoznajo, zakaj so koristne domače živali, kako se oglašajo in kaj je njihova naloga. Slikanica je lahko odličen uvod za podrobnejše raziskovanje živali. Poleg poimenovanj živali otroci spoznajo tudi njihove glasove in jih lahko primerjajo z glasovi v materinščini. Ker Kurikulum za vrtce opredeljuje številne cilje s področja narave, je ta slikanica lahko odlično izhodišče za povezovanje z materinščino, nemščino ter razvijanje ciljev s področja jezika (Bahovec et al, 2015, str. 32-33) in spoznavanjem narave (prav tam, str. 56-57).

Priporočeni pristop: CLIL

Medpredmetna povezava: spoznavanje narave, materinščina, tuji jezik

Cilji iz Kurikuluma za vrtce:

- spoznavanje živih bitij in njihovega okolja,
- spoznavanje različnosti v različnih kontekstih,
- razvijanje jezika na vseh ravneh,
- ustvarjalno izražanje v jeziku.

Tema: živali

Jezikovna težavnost: lahka

6. *Rafik Schami, Kathrin Schärer, Hast du Angst? fragte die Maus, 2018, Beltz ISBN-13: 9783407761590*

Miška se odpravi na pot, da bi izvedela, kaj je to strah. Na svoji poti sreča različne živali, a nobena ji ne zna svetovati. Dokler ne sreča kače, ki ji dodobra požene strah v kosti. Zgodba popelje otroke v svet čustev, jih spodbuja čustva ubesediti in jih prepoznati. Z njo lahko uresničujemo cilje, opredeljene na področju jezika (Bahovec et al. 2015, str. 32-33) in družbe (prav tam, str. 50-51).

Priporočeni pristop: na zgodbah temelječa metodologija

Medpredmetna povezava: spoznavanje narave, čustva, odnosi, materinščina, tuji jezik

Cilji iz Kurikuluma za vrtce:

- samostojno pripovedovanje,
- ustvarjalno izražanje,

Tema: živali, strah

Jezikovna težavnost: srednja

7. *Werner Holzwarth, Vom kleinen Maulwurf, der wissen wollte, wer ihm auf den Kopf gemacht hat, 2001, Peter Hammer Verlag ISBN 10: 3872948822*

Slikanica, ki je izšla tudi v slovenskem prevodu, otroke na humoren način seznanja s kakci različnih živali. Besedilo je lahko odlično izhodišče za pogovor o temi, ki predšolske otroke izjemno zanima, a jo odrasli morda nekoliko zadržkom obravnavajo ter za uresničevanje ciljev s področja narave (Bahovec et al., str. 56-57) in družbe (prav tam, str. 50-51).

Priporočeni pristop: CLIL

Medpredmetna povezava: spoznavanje narave, materinščina, tuji jezik

Cilji iz Kurikuluma za vrtce:

- spoznavanje življenjskega cikla,
- spoznavanje snovi,
- spoznavanje lastnosti živali,
- spoznavanje značilnosti okolja,
- sposobnost razumevanja vedenja.

Tema: človeško telo, živali

Jezikovna težavnost: lahka

8. *Ute Krause, Wann geben die wieder?, 2010, Gerstenberg ISBN: 978-3-8369-6155-4*

Slikanica *Wann geben die wieder?* tematizira sestavljeno družino in na zelo izviren način predstavi otrokom, s kakšnimi zagatami in izzivi se soočajo družine ločenih staršev. Slikanica omogoča uresničevanje ciljev s področja družbe (Bahovec et al., 2015, str. 50-51).

Priporočeni pristop: na zgodbah temelječa metodologija

Medpredmetna povezava: spoznavanje družbe, materinščina, tuji jezik

Cilji iz Kurikuluma za vrtce:

- spoznavanje različnih oblik družine in družinskih skupnosti.
- spoznavanje različnosti v različnih kontekstih.

Tema: družina, medčloveški odnosi

Jezikovna težavnost: lahka

9. *Anja Tuckerman, Timo Schulz, Alle da! Unser kunterbuntes Leben, 2020, Klett Kinderbuch Verlag ISBN-13: 978-3-95470-104-9*

Slikanica *Alle da!* z zelo posrečeno kombinacijo slik in besedila prikazuje razloge za migracije in vzgaja otroke za uspešno sobivanje, razumevanje drugačnosti in drugih kultur, kar je zajeto v Kurikulumu za vrtce pri področju družbe (Bahovec et al., 2015, str. 50-51).

Priporočeni pristop: CLIL

Medpredmetna povezava: spoznavanje družbe, materinščina, tuji jezik

Cilji iz Kurikuluma za vrtce:

- spoznavanje ožjega in širšega družbenega in kulturnega okolja,
- spoznavanje medkulturnih razlik,
- spoznavanje, da se družbe spreminja,
- seznanjanje z varnim vedenjem,
- spodbujanje občutljivosti za etično dimenzijo različnosti,
- spoznavanje enakovrednosti vseh ljudi.

Tema: migracije, medčloveški odnosi

Jezikovna zahtevnost: srednje

10. *Daniel Napp, Die Einschlafweltmeisterschaft der Tiere, 2021, Fischer Sauerländer ISBN: 978-3-7373-5769-2*

Da je zaspati težko, ve vsak otrok. Slikanica na domisel in humoren način otrokom predstavi uspavanje v obliki tekmovanja. Tema zgodbe je lahko izhodišče za raziskovanje, zakaj moramo ljudje spati ali denimo, koliko časa potrebujejo za spanje

otroci, odrasli ali živali. Vsebina slikanice je primerna za uresničevanje ciljev s področja družbe (Bahovec et al., 2015, str. 50-51).

Priporočeni pristop: CLIL

Medpredmetna povezava: spoznavanje družbe

Cilji iz Kurikuluma za vrtce:

- dojemanje časa,
- oblikovanje navad,
- seznanjanje s pravili in posledicami ob kršitvi.

Tema: spanje, rituali

Jezikovna zahtevnost: srednje

11. *Cornelia Funke, Sybille Hein, Die Glücksfée, 2006, Fischer Kinder- und Jugendbuch, ISBN: 978-3-596-85210-9*

Vsi smo včasih slabe volje, a ta nas hitro mine. Le Lukas je nenehno čemerer, siten in godrnjav. Vse dokler mu poti ne prekriža vila Pistacija. Slikanica na duhovit način pokaže, da se je treba proti slabi volji včasih nekoliko potruditi in uživati tudi v malih rečeh. S slikanico lahko uresničimo cilje s področja družbe (Bahovec et al. 2015, str. 50-51) in umetnosti (Bahovec et al., 2015, str. 38-39).

Priporočeni pristop: na zgodbah temelječa metodologija

Medpredmetna povezava: spoznavanje družbe, umetnost

Cilji iz Kurikuluma za vrtce:

- seznanjanje s pravili sprejemljivega vedenja,
- negovanje in spodbujanje čutnega doživljanja ter odzivanja na notranji in zunanji svet,
- razvijanje spodobnosti izražanja čutnega in čustvenega doživljanja.

Tema: bonton, čustva

Jezikovna zahtevnost: težja

Poleg navedenih priporočamo še slikanice, ki smo jih uporabili v projektu, predstavljenem v nadaljevanju.

5 Prve izkušnje bodočih učiteljev in učiteljic nemščine pri spodbujanju večjezičnih dejavnosti v vrtcu

Na Filozofski fakulteti v Ljubljani so v študijskem letu 2022/2023 študentke nemščine skupaj z visokošolsko didaktičarko pri predmetu *Zgodnje učenje in poučevanje nemščine* načrtovale in izvedle projekt z naslovom *Sedem pravljčnih dni*. V projektu je sodelovalo 12 študentk, dve vzgojiteljici, dve pomočnici vzgojiteljic, visokošolska didaktičarka in dve skupini otrok, starih od 4 do 6 let (pribl. 50 otrok). Prvotno je bilo načrtovano, da projekt izvedemo v več vrtcih, vendar nismo uspeli pridobiti vseh soglasij, zato se je izvedba omejila na dva vrtca.

V procesu načrtovanja projekta so se študentke najprej posvetile kriterijem kakovostnih slikanic in nato izbrale sedem slikanic iz nemškogovorečega prostora. Izbrane so bile naslednje slikanice:

- Mensje van Keulen, Deset porednih mačkic, Atlas,
- Eveline Hasler, Mesto cvetja, Založba EPTA,
- Karen Swann, Zgodba o kitu, Hiša knjig,
- Rafik Schami, Kako se je pogumni očka nehal bati tujcev, Založba Zala,
- Heinz Janisch, »Majhno težavo imam,« je rekel medved, Založba Zala,
- Lisa Hyder, Če se bo dan končal, Založba Malinc,
- Tore Renberg, Dajmo, Ine, Sodobnost.

V parih so izbrane slikanice prebrale in pripravile osnutke učnih priprav za dejavnosti pred, med in po branju slikanice. Pri snovanju priprav so se opirale na načela in cilje, ki so opredeljeni v Kurikulumu za vrtce ter iskale možnosti, kako vsebino slikanice umestiti v vrtčevske dejavnosti in jo povezati z obravnavami vsebinami ter jih preko raznolikih učnih aktivnosti najbolje približati ciljni skupini otrok. Pri izbiri pristopa

so se študentke opirale na znanje o posameznih pristopih. Po večini so se odločale za na zgodbah temelječ pristop pri slikanicah, ki so imele izrazito sosledje dogodkov ali so tematizirale družbene norme ter za pristop CLIL, če je so bile vsebine bolj naravoslovne in so vsebovale besedišče, ki so ga lahko povezale s uresničevanjem ciljev s področja narave. Ciljna skupina so bili otroci med 4. in 6. letom starosti. Osnutke učnih priprav je komentirala visokošolska didaktičarka, predloge za izboljšave pa so si podale tudi študentke med seboj.

Decembra 2022 so nato načrtovane dejavnosti izvedle v dveh vrtčevskih skupinah. Vsaka bralna urica je skupaj z dejavnostmi trajala približno 60 minut. Študentke so brale v slovenščini, načrtovane dejavnosti pa so potekale v slovenščini in nemščini. Razlog za takšno izvedbo je povsem organizacijske narave, saj smo dobili dovoljenje samo za takšno izvedbo. Veliko bolj avtentična izkušnja za vse deležnike bi bila, če bi celotni dogodek potekal v tujem jeziku.

Po vsaki izvedbi je sledil krajši pogovor z otroki in vzgojiteljicami. Nato pa še med študentkami in didaktičarko o načrtovanih in izvedenih dejavnostih. Za namene refleksije je visokošolska didaktičarka pripravila pet vprašanj, na katere so študentke podale svoje odgovore. Izsledke analize odgovorov študentk po posameznih vprašanjih predstavljamo v nadaljevanju.

Vprašanje 1: Kako ste zadovoljne z načrtovanjem bralne urice in učnih dejavnosti ter samo izvedbo dogodka?

Večina študentk ($N = 9$) je bila z načrtovanjem in izvedbo zelo zadovoljna, saj menijo, da so načrtovale ustrezne dejavnosti za ciljno skupino. Študentke ugotavljajo, da so se zelo dobro vživele v delo s to starostno skupino, čeprav prej nobena ni imela izkušenj z delom z otroki. Ena študentka je presenečeno ugotovila, da je imela do poučevanja predšolskih otrok velike predsodke in strahove, ta izkušnja pa se je izkazala za zelo pozitivno in bi se želela tudi v prihodnje intenzivneje posvetiti poučevanju predšolskih otrok. Dve študentki sta bili srednje zadovoljni in vidita prostor za izboljšavo zlasti pri izbiri raznolikih dejavnosti in boljši časovni organizaciji. Načrtovane dejavnosti namreč nista izpeljali popolnoma po načrtih, saj sta predvideli premalo časa za posamezno dejavnost. Ena študentka z načrtovanimi dejavnostmi in samo izvedbo ni bila zadovoljna, saj meni, da izbrane slikanice ni uspela dovolj kakovostno predstaviti otrokom. Ugotavlja namreč, da je treba glasno

branje vaditi, da se ti besedilo ne zatika in ga lahko doživeto prebereš. Poleg tega ugotavlja, da se je pri dejavnostih premalo osredotočila na gibanje otrok, kar se je kazalo pri padcu njihove koncentracije med načrtovanimi dejavnostmi.

Študentke ugotavljajo, da so bili otroci izjemno pozitivno naklonjeni bralnim uricam in da so bili strahovi, ki so jih imele pred izvedbo, popolnoma odveč. Za večino študentk je bila to prva pedagoška izkušnja s predšolskimi otroki, zato so se vse odločile, da bodo zgodbe prebrale v slovenščini, dejavnosti pa izvajale v več jezikih. Po končani izvedbi so bile enotnega mnenja, da bi brez večjih težav zgodbe lahko prebrale v nemščini in da se bodo v prihodnje bolj posvetile predbralnim dejavnostim, skozi katere bodo otroke opremile za razumevanje zgodbe v nemščini.

Vseh 12 študentk je mnenja, da bi se morali v času študija ves čas povezovati s praktiki in preizkušati gradiva, metode in pristope, saj le na tak način študenti dobijo pristno izkušnjo, dober pogled v prakso in lažje osmislijo povezovanje teorije in prakse.

Vprašanje 2: Kako bi ocenile ustreznost izbranih slikanic za glasno branje v tej starostni skupini?

Študentke so v veliki meri poročale o ustreznosti izbranih slikanicah ($N = 9$), saj so otroci z zanimanjem prisluhnili zgodbam in o njih tudi z veseljem pripovedovali ter sodelovali v dejavnostih. Čeprav so bile teme zahtevne – ena slikanica je tematizirala drugačnost in ena smrt – ugotavljajo, da otroci te teme sprejemajo in se o njih radi pogovarjajo. Vseeno pa so študentke mnenja, da tovrstnih tem ne sme biti preveč, ampak jih je smiselno vpeljevati takrat, kadar se izkažejo za to potrebe v skupini oziroma sorazmerno z drugimi temami. Dve študentki sta prebrali otrokom že poznano zgodbo, a so ti kljub temu z veseljem poslušali in sodelovali pri načrtovanih dejavnostih. Študentke ugotavljata, da mora učiteljica tujega jezika pri svojem delu zelo dobro poznati Kurikulum za vrtce in vse dejavnosti načrtovati skupaj z vzgojiteljem, saj šele tako lahko načrtuješ in izvedeš dejavnosti, ki so resnično primerne za določeno ciljno skupino in se pri poučevanju uspešno dopolnjuješ ter navezuješ. Študentke so izpostavile tudi, da bodo v bodoče izbirale tiste kakovostne slikanice, ki bodo imele več slik in manj besedila, saj bodo ob pripovedovanju v tujem jeziku otroci lažje sledili zgodbi in novemu besedišču. Krajša zgodba pa jim bo omogočala tudi, da bodo pretežke jezikovne strukture zamenjale z enostavnejšimi oziroma bodo imele več časa, da otroke na določeno izrazje dodatno opozorijo.

Študentke so prepričane, da bodo imeli otroci tako več priložnosti, da ob slikovnem gradivu tudi sami aktivno sodelujejo, npr. poimenujejo slike. Ena študentka z izbrano slikanico ni bila zadovoljna, saj meni, da je bila vsebinsko prelahka, otrokom ni predstavljala dovoljšnega kognitivnega izziva, poleg tega pa je primernejša za samostojno branje. Velika večina študentk je izpostavila problem nepoznavanja otroške literature, saj v času študija skorajda nimajo predmetov, kjer bi se na kakršen koli način seznanile s sodobnimi literarnimi tokovi na področju otroške literature ali s pristopi za poučevanje s pomočjo slikanic. Izpostavile pa so tudi, da se zavedajo težav pri izbiri slikanice, saj so na podlagi izvedenega projekta uvidele, da je treba natančno poznati zmožnosti otrok, da ne izberejo preveč enostavnih slikanic. To se pri poučevanju tujega jezika lahko zelo hitro zgodi, saj tudi jezikovna zahtevnost slikanic narašča premosorazmerno s starostno skupino. Pri učenju tujega jezika pa morata iti primernost vsebine in jezikovna kompleksnost precej z roki v roki.

Vprašanje 3: Kako bi ocenile načrtovane učne dejavnosti za spodbujanje jezikovne zmožnosti otrok?

Kljub temu da so bile študentke večinoma zelo zadovoljne z načrtovanimi dejavnostmi, ugotavljajo, da so se soočale s kar nekaj izzivi. Eden takih je bilo podajanje navodil pri posameznih dejavnostih. Ta so bila preveč kompleksna ($N = 2$), predolga ($N = 4$), premalo natančna ($N = 1$) ali podana samo celotni skupini, ne pa posameznikom ($N = 3$), zaradi česar je občasno prihajalo do tega, da se je čas za posamezno dejavnost nekoliko podaljšal, saj je bilo treba navodila večkrat ponoviti. Pet študentk meni, da so dale otrokom premalo časa, da bi se samostojno in prosto izražali, saj je bila večina dejavnosti načrtovanih tako, da so morali otroci slediti navodilom posameznih nalog. Ugotavljajo, da je treba poleg nalog, ki od otrok zahtevajo samo poimenovanja npr. stvari ali dogodkov, nujno načrtovati tudi takšne naloge, ki otroke spodbujajo k prostemu govoru, npr. da bi posamezni otroci obnovili zgodbo ali dele zgodbe oziroma da bi zgodbo denimo uprizorili.

Študentke so enotnega mnenja, da bi bilo zelo smiselno izbrati več slikopisov, ki bi otrokom omogočali sočasno sodelovanje pri branju, saj bi lahko sami dopolnjevali manjkajoče besede in tako smiselno in ciljno uporabljali jezik. Na tak način bi se hitreje naučili besed v tujem jeziku, saj bi jih skozi celotno zgodbo tudi uporabljali. Poleg tega so študentke navajale tudi, da so bile izbrane dejavnosti za spodbujanje govora premalo povezane z gibanjem, petjem ali plesom, saj so jih načrtovale precej

izolirano in nepovezano z drugimi dejavnostmi. Ponovno so potrdile, da so predbralne dejavnosti ključne za razumevanje zgodbe v tujem jeziku. Tudi dialoško branje mora biti izvedeno tako, da imajo otroci ves čas možnost preverjati svoje razumevanje in učitelju/učiteljici to znanje pokazati. Dejavnosti po branju, ki so namenjene razvijanju jezikovne zmožnosti, pa morajo biti prilagojene posamezniku, saj se otroci med seboj zelo razlikujejo. Nekateri bodo več izrazili z besedo, drugi pa npr. s sliko ali z gibanjem, ugotavljajo študentke.

Vprašanje 4: Katere dejavnosti za spodbujanje večjezičnosti, ki ste jih izvedle, so se po vašem mnenju izkazale za uspešne?

Najpogosteje omenjena dejavnost so bile gibalne igre, pri katerih so otroci sledili navodilom v tujem jeziku in nato tudi sami dajali navodila. Tovrstne dejavnosti omogočajo otroku, da se s pomočjo giba in ponavljanja izrazov nauči celotnih fraz, se pravi avtentičnega jezika in ne samo izoliranih besed. Ena izmed takšnih iger je bila npr. oponašanje različnih razpoloženj mačk iz večjezične slikanice *Deset porednih mačkic*.

Na drugem mestu so bile ustvarjalne dejavnosti, pri čemer so otroci poimenovali predmete, osebe, živali ali dejavnosti iz slišanje zgodbe ter nato ustvarjali risbe ali kolaže oziroma lepljenke. Po končani dejavnosti so s posameznimi besedami ali preprostimi stavki opisali, kaj so ustvarili. Večina otrok je na vprašanja v nemščini odgovorila z da ali ne, s čimer so izkazali razumevanje vprašanja, povezanega z zgodbo.

Čeprav je bilo dramskih dejavnosti načrtovanih relativno malo, so študentke ugotovile, da imajo otroci igre vlog zelo radi; radi sodelujejo in prevzemajo različne vloge ter pri tem samozavestno uporabljajo tuji jezik. Zato jih velja pogosteje vključiti v dejavnosti po branju. Eden izmed takih primerov je bila igra vlog, kjer so otroci prikazali poklice, ki se pojavljajo v slikanici *Majbno težavo imam*.

Kot manj uspešno dejavnost so študentke ocenile naloge, kjer so predvidele npr. postavljanje sličic v pravilni vrstni red, saj so naloge oblikovno slabo zastavile. Študentke ugotavljajo tudi, da bi bila večina dejavnosti za spodbujanje večjezičnosti, ki so si jih zamislile, veliko bolj smiselna, če bi potekale skozi daljše obdobje in postale integralni del vsakdanjih vrtčevskih aktivnosti. Prav tako bi bilo lažje

načrtovati dejavnosti po pristopu CLIL, če bi dobro poznale vrtčevski kurikulum in sodelovale dlje časa. Študentke ugotavljajo, da je ena ura dejavnosti, kot so jo izvedle v času projekta, pri predšolskih otrocih bistveno premalo in da bi bil učinek veliko večji, če bi pouk tujega jezika potekal sočasno z drugimi aktivnostmi.

Vprašanje 5: Kako bi opisale izkušnjo, pridobljeno s projektom Sedem pravljinih dni?

Vse študentke so projekt označile kot zelo pozitivno izkušnjo. Ena študentka je izpostavila preveliko obremenitev zaradi dodatnega dela in izvedbe projekta, a kljub temu ugotavlja, da je bila izkušnja pozitivna. Dve študentki sta navedli, da bosta pri načrtovanju večjezičnih dejavnosti v prihodnje zagotovo sodelovali z vzgojiteljicami, ki imajo več praktičnih izkušenj in dober vpogled v dejavnosti, primerne za starostno skupino. Štiri študentke so izpostavile, da je pri večjezičnih dejavnostih, povezanih z branjem slikanice, zelo pomembno dobro poznati jezikovno ozadje otrok, saj le tako lahko v dejavnosti enakopravno vključiš vse otroke. Sedem študentk delo z otroki veseli in bi v prihodnje rade del svoje delovne obveznosti opravljale v tej starostni skupini, dvema študentkama pa delo z malčki predstavlja velik stres. Študentke ocenjujejo, da so tekom projekta pridobile veliko praktičnih znanj in izkušenj ter razvile nove kompetence. Izpostavile so nabor kakovostne otroške literature, kriterije za ocenjevanje kakovostnih slikanic, boljši vpogled v otroško literaturo, ideje za raznolike dejavnosti s slikanicami, nova spoznanja na področju branja in njegovih učinkov. Posebej pomembno pa se jim zdi, da so pri sami izvedbi dobile povratno informacijo o načrtovanih in izvedenih dejavnostih, saj so mnenja, da se za delo z mlajšo populacijo v okviru študija premalo izobražujejo in usposablajo.

6 Zaključek

Kljub nekaterim izzivom, ki jih prinaša vključevanje slikanic v poučevanje tujih jezikov v predšolskem obdobju, imajo le-te toliko potencialov, da je vredno razmisleka, kako in v kakšnem obsegu lahko učenje oziroma usvajanje tujega jezika s predšolskimi otroki izvedemo na tak način.

Čeprav poznamo različne slikanice glede na razmerje med besedilnim in slikovnim delom, ugotavljamo, da so za integracijo v predšolske dejavnosti v tujem jeziku najbolj primerne slikanice, ki imajo visok delež slikovnega materiala in manjši delež

besedila. S tovrstnimi slikanicami omogočimo otrokom pristen stik z bogatim in avtentičnim jezikovnim vnosom, slikovni material pa nam pomaga, da si besedišče otroci lažje zapomnijo in ga kasneje uporabijo (Hering, 2016, str. 46) ter da v kakovostni ilustraciji tudi uživajo. S tako izbiro poskrbimo tudi za vzdrževanje motivacije in koncentracije, saj bralna dejavnost oziroma dialoško branje ne terja preveč časa. Poleg tega s pomočjo slikovnega gradiva dodatno spodbujamo razumevanje in sproti preverjamo, kako dobro otroci sledijo zgodbi in sporočilu (prim. Hering 2016).

Ker slikanice primarno niso napisane za poučevanje, je izjemnega pomena, da učitelji in učiteljice premišljeno izberejo slikanice, ki so na kognitivno ustreznih ravni in načrtujejo starostni skupini primerne dejavnosti, s katerimi želijo učencem približati vsebino in jih spodbujati v jezikovnem razvoju. Hkrati pa je treba pri didaktizaciji za pouk vseskozi imeti pred očmi, da je poleg učnih ciljev, ki jih želimo s slikanico uresničiti, pomembno ohraniti tudi estetske užitke.

Za smiselno integracijo slikanice v predšolske dejavnosti, pri kateri lahko spodbujamo tako jezikovne kot vsebinske cilje, smo predstavili pristop CLIL in na zgodbah temelječo metodologijo, ki ju lahko dopolnjujemo tudi npr. z elementi popolnega telesnega odziva (ang. *TPR method*). Seveda ob tem ne gre pozabiti na uresničevanje načel kakovostnega poučevanja tujega jezika v vrtcu (Jazbec & Trlep, 2022).

Ker je ponudba otroških knjig ogromna, je pomembno, da znamo učitelji izbrati zares kakovostne slikanice, ki omogočajo literarne užitke, pa tudi pridobivanje novega znanja ter razvijanje jezikovne zmožnosti. Poleg naborov, ki jih ponudijo knjižničarji, so nam lahko v pomoč tudi različni kriteriji za samostojno izbiro slikanic, ki smo jih predstavili.

Ker je otroška literatura in vključevanje otroških knjig v pouk tujega jezika v času izobraževanja učiteljev in učiteljic skorajda popolnoma prezrta tema, smo v okviru izbirnega predmeta pripravili krajši projekt, ki je bil izveden v dveh vrtcih. Skozi projektno delo so se bodoče učiteljice nemščine seznanile s kriteriji ocenjevanja slikanic, pripravo didaktičnih materialov za poučevanje s slikanico in nenazadnje s praktično izvedbo, ki je študentkam omogočila prve izkušnje s poučevanjem predšolskih otrok in z medijem slikanico kot učnim sredstvom.

Če želimo spodbujati bodoče učitelje in učiteljice tujih jezikov, ki bodo poučevali v vrtcu in na nižji stopnji osnovne šole, da bodo slikanice pri kasnejšem poučevanju tujega jezika uporabljali, je zato ključnega pomena, da jih že v času študija seznanimo z možnimi metodami dela in opremimo z znanji za izbiro kakovostne otroške literature ter jih seznanimo z učnimi načrti in kurikulumom za vrtce.

Literatura

- Abraham, U., Knopf, J. (2022). Genres des Bilderbuchs, v J. Knopf & U. Abraham (ur.), *Bilderbücher. Band 1: Theorie* (str. 3–11). Schneider Verlag Hohengehren.
- Bahovec, E. et al. (2015). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. 2. izd., 12. natis, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Urad za razvoj izobraževanja, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Brinton, D. M., Snow, M. A., Wesche, M. (2003). *Content Based Instruction*. Michigan University Press.
- Cameron, L. (2001). *Teaching English to Young Learners*. Cambridge University Press.
- Coyle, D., Hood, P., Marsh, D. (2010). *CLIL – Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press.
- Ehming, S. C., Reuter, T. (2013). *Vorlesen im Kinderalltag. Bedeutung des Vorlesens für die Entwicklung von Kindern und Jugendlichen und Vorlesepraxis in den Familien*. Mainz: Stiftung Lesen. 21. 1. 2023. http://download.andereslernen.de/Stiftung%20Lesen%20Vorlesen_im_Kinderalltag_02-1.pdf
- Ellis, G., Brewster, J. (2014). *Tell it again! The Storytelling Handbook for Primary English Language Teachers*. British Council.
- Evropska komisija. (2006). *Content and Language Integrated Learning (CLIL) at School in Europe*. Eurydice.
- Grünwald, D. (1991). Bilderbücher im Unterricht. *Die Grundschulzeitschrift*, 46, 4–13.
- Halbey, H. A. (1997). *Bilderbuch: Literatur. Neun Kapitel über eine unterschätzte Literaturgattung*. Beltz.
- Hering, J., (2016). *Kinder brauchen Bilderbücher*. Klett Kallmeyer.
- Jazbec, S. (2022). Zgodnje učenje tujega jezika nemščine v besedi in sliki otrok v vrtcu v A. Lipavac Oštir, Pižorn, K. *Več- in raznojezičnost v predšolskem obdobju* (str. 123–146).
- Jazbec, S., Trlep, P. (2022). Učenje in poučevanje tujega jezika v vrtcu: nabor kriterijev kakovostnega dela in primeri prakse v A. Lipavac Oštir, Pižorn, K. *Več- in raznojezičnost v predšolskem obdobju*, (str. 197–218).
- Kümmerling-Meibauer, B. (2012). *Kinder- und Jugendliteratur. Eine Einführung*, wbg.
- Kurwinkel T. (2020). *Bilderbuchanalyse: Narrativik – Ästhetik – Didaktik*. 2. Narr Francke Attempto Verlag.
- Lipavac Oštir, A. in Jazbec, S. (2007). Slowenien – CLIL in deutscher Sprache in der Periode des Frühspracherwerbs. *Frühes Deutsch*, 16(11), 11–14.
- Lipavac Oštir, A. in Lipovec, A. (2018). *Problemorientierter Soft CLIL Ansatz*. Lit
- Luptowicz, C., Kraft, T. (2019). Qualitätskriterien zur Auswahl von Bilderbüchern. Theoretische Grundlagen und eine exemplarische Analyse v J. Knopf & U. Abraham (ur.), *Bilderbücher. Band 2: Praxis* (str. 12–17). Schneider Verlag Hohengehren.
- Marquardt, M. (2010). *Handbuch Kinder- und Jugendliteratur*. Bildungsverlag EIN.
- Mehisto, P., Marsh, D., Jesus Frigols, M. (2008). *Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in bilingual and multilingual education*. Macmillan Education.
- Mourão, S. (2009). Using Stories in the Primary Classroom v F. O'Connell (ur.), *BritLit: Using Literature in EFL Classroom* (str. 17–26). British Council. https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/pub_BritLit_elt.pdf
- Näger, S. (2017). *Literacy: Kinder entdecken Buch-, Erzähl- und Schriftkultur*. Herder.

- Pinto, C. F. (2012). Using children's literature in ELT A story-based approach. *SENSOS*, II/2, 23–39.
- Pižorn, K., Pevec Semec, K. (2010). Izhodišča za uvajanje dodatnih jezikov v 1. VIO v: A. Lipavc Oštir & S. Jazbec (ur.). *Pot v večjezičnost – zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole* (str. 106–168): Zavod RS za šolstvo. <http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnost.pdf>.
- Retelj, A. (2023). Förderung der Early-Literacy im DaF-Unterricht mit jungen Lernenden. *Studii de știința și cultura*, 19/1, 95–104.
- Richards, J. (2006). *Communicative Language Teaching Today*. Cambridge University Press.
- Sárvári T. (2015). »Bilder sind gute Begleiter«. Überlegungen zur Entwicklung und Förderung der primären Fertigkeiten im frühen DaF-Unterricht mit Bilderbüchern v J. Backes & Z. Szendi (ur.), *Jahrbuch der ungarischen Germanistik 2014* (str. 225–245). Gondolat Kiadoi.
- Sauerborn, H. (2015). *Zur Bedeutung der Early Literacy für den Schriftspracherwerb*. Schneider Verlag Hohengehren.
- Staiger, M. (2014): Erzählen mit Bild-Schrifttext-Kombinationen. Ein fünfdimensionales Modell der Bilderbuchanalyse v J. Knopf & U. Abraham (ur.), *Bilderbücher. Band 1: Theorie* (str. 12–23). Schneider Verlag Hohengehren.
- Stryker, S., Leaver, B. (1997). *Content-Based Instruction in Foreign Language Education*. Georgetown University Press.
- Thiele, J. (2003). *Das Bilderbuch: Ästhetik – Theorie – Analyse – Didaktik – Rezeption*. Isensee.
- Wirth, A., Ehmig, S. C., Heymann, L., Niklas F. (2020). Das Vorleseverhalten von Eltern mit Kindern in den ersten drei Lebensjahren in Zusammenhang mit familiärer Lernumwelt und Sprachentwicklung. *Frühe Bildung*, 9/1, S. 26–32.

